

N:o 19.

Af Grefve Strömfelt: Om aflåtande af skrifvelse till Kongl. Maj:t, med begäran om utredning och förslag beträffande hvad som är att hänföra till fast eller lös egendom.

I få, om ens något hänseende torde vår lag vara ofullständigare än i fråga om bestämmelser rörande hvad som är att hänföra till *fast* eller *lös* egendom; dessa begrepp äro hänvisade till den mest subjektiva uppfattning hos lagtolkaren, hvarför också fullkomligt motsatta domslut höra till ordningen. Om olägenheter häraf försports inom de flesta områden och haft otaliga rättstvister till följd, så hafva de dock framstått tydligast, känbarast och till sina följder olyckligast inom och för fabriksindustrien, der denna egendom såsom pantobjekt ofta måste i och för förlag anlitas och räknar stora summor i värde. Det gifves väl knappt någon domstol eller kompromissrätt, som haft att handlägga dylika ärenden, hvilken icke djupt känt olägenheterna af denna lagens bristfällighet och som icke med glädje skulle helsa den dag, då tydliga bestämmelser härom i densamma infördes. Ju mer landets industri utvecklats, ju känbarare har denna olägenhet framträdt, och många erkännanden häraf hafva tid efter annan blifvit uttalade. Komitén för utarbetande af förslag till förordning angående förlagsinteckning yttrar: »Vår lagstiftning saknar, såsom bekant, utförligare bestämmelser rörande skilnaden mellan fast och lös egendom — ett förhållande, som ofta ledt till stridiga tolkningar af hvad som är att till det ena eller andra slaget hänföra. I all synnerhet pläga svårigheter möta, då det ifrågakommer att afgöra hvad som vid industriella anläggningar bör

räknas till fast egendom eller anses såsom löst gods. Ehuru det sätt, hvarpå denna fråga kan vinna sin lösning, måste utöfva ett ingalunda obetydligt inflytande på en förläggares rätt, är frågan dock af den omfattning, att dess besvarande icke lärer tillhöra den undantagslagstiftning, som har till föremål ordnandet af förhållandena emellan förläggare och förlagstagare, och komiterade lära för den skull i afseende derå böra inskränka sig till det uttalande, att, om genom noggranna och tydliga bestämmelser, införda å sin rätta plats i lagen, all tvekan i förenämnda ämne kunde förebyggas, sådant vore till synnerlig fördel, äfven hvad angår förlagsinteckningar.» Fullmäktige i Jernkontoret säga i sitt utlåtande af den 13 Oktober 1881 följande: »— — med kännedom om de olika tolkningar, som vid särskilda tillfällen, särdeles hvad beträffar maskiner inom industriella inrättningar, gjort sig gällande i fråga om naturen af fast eller lös egendom, hvarigenom under närvarande förhållanden icke ringa osäkerhet råder för bedömande af vidden och beskaffenheten af den egendom, som utgör föremål för förlagsinteckning, kunna fullmäktige ej annat än i komiterades ofvannämnde uttalande på det lifligaste instämma.» Fabriksföreningen i Norrköping yttrar i infordradt utlåtande till Kommersekollegium den 10 September 1881, att »stadgande, hvarigenom begreppen lös och fast egendom närmare bestämdes, varit af behofvet påkalladt, då, enligt hvad föreningen har sig bekant, saknaden af ett dylikt stadgande i vår nu gällande lag ofta föranledt tvistigheter vid försäljning af industriella inrättningar, huruvida egendom bör räknas till det ena eller andra slaget, samt, så länge ett dylikt stadgande icke finnes, den förmånsrätt, som förlagsinteckning — — skall medföra, synes föreningen i afseende å föremålen därför vara allt för obestämd.» Fabriksföreningen i Gefle anför i sitt utlåtande den 10 Oktober 1881: »med den nuvarande otydligheten i lagbestämmelser, om hvad som skall inom en fabriksegendom räknas till fast eller lös egendom, uppstå oupphörligen förvecklingar mellan långifvaren å fabriksfastigheter och oprioriterade fordringsegare eller förlagsgifvare, så snart någon fördelning af en gäldenärs egendom skett eller skilda försäljningar kommit till stånd. Dessa återkommande förvecklingar äro af sådan natur, att de starkt inverka på möjligheten att få fabriksfastighetsinteckningar belånade och försvåra i hög grad för industriidkaren anskaffandet af nödigt »driftkapital.» Åtskilliga auktoriteter inom industrien hafva sålunda på det bestämdaste framhållit *behofvet* af att tydliga bestämmelser om hvad som är att hänföra till fast eller lös egendom införas i lagen; med anförande af

några domslut och rättstvister hoppas jag kunna visa *nödvändigheten* af att någon åtgärd viddtages i och för detta ändamåls vinnande.

Kongl. Maj:t har i domar af den 30 September 1840 och den 3 December 1879 förklarat tvenne inmurade bryggeripannor och en plåtugn, inmurad i en muröppning, vara *lösegendom*, under det att vid Lofvers alunbruk på Öland, tvenne inmurade blypannor, flere inmurade tackjernsgrytor, i huset uppbyggda större kar, bingar och reservoarer, hvilket allt Konungens Befallningshafvande förklarat vara lösegendom, blifvit af öfverdomstolarne, med upphäfvande af Konungens Befallningshafvandes utslag, ansedda tillhöra *fastigheten*, hvarefter dess antagna värde beräknats såsom tillökning i försäljningsvärdet af fastigheten och detsamma tillagdt (Kongl. Hofrättens dom den 15 November 1850 och Kongl. Maj:ts dom den 30 Oktober 1851).

I Kongl. Maj:ts dom af den 10 Juni 1879 fastställes, mot nedre revisionens hemställan, underrätts dom, som förklarat en jernspis, inmurad i köksspis, vara *lösegendom*, under det att Kongl. Maj:t i dom den 29 December 1876 stadfäst underrätternas domar, deri förklaras, att 13 jernspisar och 14 spisor af jernplåt med spjell med afseende å deras ändamål och beskaffenhet måste såsom nödigt tillbehör till den *fasta egendomen* anses, hvarför inroparen af fastigheten dömdes behålla desamma. (Rådstufvurättens dom den 8 December 1873 och Svea Hofrätts dom den 13 April 1876).

I Kongl. Maj:ts dom den 10 Juni 1879 fastställes, att en vid uthusbyggnad fäst klockstapel med vällingsklocka måste såsom *lösegendom* anses, under det att Kongl. Maj:t i dom den 29 December 1876 stadfäst, att åtskillig brandredskap, enligt vittnesmål bestående af stege, svablar, hinkar, sprutor och brandhake, vore att anse såsom nödigt tillbehör till den *fasta egendomen*, hvarför köparen af fastigheten, inropad på utmätningssauktion, tilldömdes densamma.

I dom af den 3 December 1879 har Kongl. Maj:t, med upphäfvande af Hofrättens dom, fastställt Rådhusrättens utslag, deri 2 skänkar och 2 diskar, ehuru med spik eller s. k. jernsprintar fästa vid väggar och golf, blifvit hänförda till *lösegendom*, under det Kongl. Maj:t i dom den 18 December 1849 fastställt, att kyrkbänkar borde till *väggfast* innanrede räknas, och i dom den 29 December 1876, att sex målade större vedlårar, hvilka enligt vittnesmålen voro lösa, fristående och utan bottnar, 90 lufter

innanfönster och 16 latrinkärl vore att såsom nödigt tillbehör till den *fasta egendomen*, hvaruti de vid utmätningsauktionen befunnits, anse.

Efter det tvenne fabriksegendomar i Norrköping kort efter hvarandra blifvit å konkursauktioner inropade, gjordes af konkursförvaltningsgarne anspråk på åtskillig, enligt deras åsigt varande lösegendom, som köparne ansett tillhöra de in-tecknade fastigheterna. I båda fallen enades parterna slutligen att kalla kompromissrätt. Af protokollen inhemtas, att ångmaskinerna voro med skrufbultar fästade, i ena fallet vid särskild grundmur, i andra vid golf och väggfast lagerstol, att vid båda fabrikerna funnos insatte transmissioner med tillbehör, såsom axlar, remtrissor, lagerstolar m. m. Den ena kompromissrätten dömde den 19 Mars 1881 ångmaskin jemte utvexlingar, axlar, remtrissor och lagerstolar till *fast egendom*, och den andra rätten dömde den 30 Januari 1882 ångmaskiner samt axelledningar, remtrissor, lager och lagerstolar till *lösegendom*.

Sedan Flensburgs fabrikers aktiebolag blifvit i konkurs försatt, inropades å konkursauktion den 27 December 1879 bolagets fastigheter för fordran; konkursförvaltningen sålde derefter på auktion den 23 Januari 1880 lösegendomen, bestående bland annat af diverse ur fabriken löstagna maskiner, inventarier, varor m. m.; mot denna försäljning protesterade de nya fastighetsegarne, anförande att förlagsin-teckningen, som blifvit fastställd i fabriken *samtliga effekter*, icke kunde omfatta maskiner med tillbehör, hvilka de ansågo tillhöra fastigheten; då maskiner m. m. nedtogos, hade fastigheten skadats, hvarför egarne till densamma den 18 Maj 1880 uttogo stämning på sysslomännen hos Gefle Rådhusrätt, deri yrkades, dels återinsättande af maskinerna och andra föremål, dels byggnadens iståndsättande, dels ersättning för den förlust, som uppkommit derigenom att kärändena, i saknad af maskiner m. m., icke kunnat drifva fabrikerna såsom tilltänkt varit; utslag föll den 14 Januari 1881 af innehåll, att, som kärändena icke, mot sysslomännens bestridande, gittat visa att vid auktion å lösegendomen den 23 Januari 1880 afyttrats några maskiner eller effekter, som enligt auktionskungörelsen angående försäljning af fastigheten blifvit till dem sålde *eller eljest lagligen tillhört inköpta fastigheten*, så ogillades kärömålet i hvad det afsåg yrkandet om återbekommande och återinsättande af ifrågavarande maskiner och effekter så väl som ock angående ersättning för förlust för det fabriken icke kunnat drifvas i saknad af dessa maskiner; men sysslomännen ålades att på sin bekostnad fullständigt låta bota de vid maskinernas lösbrytande och uttagande fastigheten tillskyndade ska-

dor. Detta utslag öfverklagades af kärende parten i Svea Hofrätt, som i dom den 23 December 1881 förklarade, att besvären ej till pröfning kunnat upptagas. Emellertid hade egarne af fastigheten, såsom nämndt blifvit, protesterat mot den auktion, som sysslomännen höllo på löseghenden den 23 Januari 1880, men då tillika yrkat, att *allt* hvad som såldes skulle afhemtas före deras tillträdande af fastigheten, som borde ske den 7 Februari 1880; icke dess mindre vägrade sedermera samma fastighetsegare inroparne af löseghenden, hvilken redan den 2 Februari blifvit af dem liqviderad, att efter auktionen afhemta densamma och läto notarius publicus hos sysslomännen deremot afgifva protest. Sedan derefter taket å den uthusbyggnad, tillhörande fastigheten, i hvilken en del af den köpta löseghenden förvarades, instörtat och delvis förstört samma egendom, uttogo köparne deraf den 15 Mars 1881 stämning å fastighetsegarne med yrkande att de, som varit vållande till skadan och att egendomen icke utbekommits, skulle öfvertaga densamma och därför godtgöra kärandena med uppskattade 30,626 kronor 15 öre. Rådhusrätten förklarade den 13 Maj 1881 målet hvilande och beroende på anmälan, enär frågan om eganderätten till maskiner m. m. ännu vore på högre rätts pröfning beroende, och således äfven käromålet på utgången deraf. Häröfver anfördes besvär i Svea Hofrätt, som i dom den 20 December 1881 undanröjde Rådhusrättens beslut och förklarade att hinder icke mött för pröfning af ersättningsanspråken. Målet anhängiggjordes å nyo vid Rådhusrätten, som, efter många begärda och beviljade uppskof, den 21 Juli 1882 förklarade att, ehuru i saken vore ostridigt att löseghenden inköpts å auktion den 23 Januari 1880, att, då köparne af densamma varit sysselsatta med lösbrytande af en inköpt maskin, egarne till fastigheten tillstängt densamma och förhindrat den köpta löseghendens bortförande, samt att ett å fastigheten beläget uthus, deri en del af samma löseghend förvarats, sedermera omkullstörtat, dervid egendomen tagit skada, hvars belopp ej vore utredt, kunde käromålet icke bifallas. Häröfver anfördes besvär i Svea Hofrätt, som den 1 Juni 1883 fastställde Rådhusrättens utslag. För närvarande är målet på Kongl. Maj:ts pröfning beroende.

Flere såväl domar som processer, föranledda af lagens framhållna brist, kunde andragas, men det anförda torde vara nog för att visa, hurusom alldeles motsatta beslut angående föremål af samma slag meddelas, och processer, tidsödande och dyrbara, icke kunna vid inträffande obestånd undvikas.

Lagen medgifver inteckning i så väl fast som lös egendom för lemnad försträckning, men man får icke frågan om hvad som *är* fast eller lös egendom bestämd, när inteckning sökes eller meddelas, utan först när panten skall realiseras eller blifvit realiserad, och då uppstår ofta, åtminstone vid fabriksindustri, process för att få afgjort, hvad som rättsligen varit att hänföra till det ena eller andra begreppet, när inteckningen beviljades, och förlagsgifvaren får då se sig om, i fall han och förlagstagaren ansett det vara lösegendom, som, då lagens skydd tages i anspråk, dömes tillhöra fastigheten; först då blir klart hvad säkerheten omfattat. Utan tvifvel kan man säga, att lagens ofullständighet i ifrågavarande hänseende åstadkommer ett tillstånd af rättslöshet, som särdeles störande ingriper i affärlifvet, och då så är, torde hög tid vara att framställa anspråk på lagens fullkomnande tillgodoses; frågan är likväl så omfattande, att det icke torde tillkomma en motionär att afgifva förslag till dess ordnande. Några tankar torde jag dock böra uttrycka och vill då framhålla såsom önskvärdt, att allmänna satsar, efter hvilka domaren skall subjektivt pröfva och bedöma de under tvist kommande föremålens natur, såvidt möjligt borde undvikas, och att allt det, som är att hänföra till fast egendom, borde bestämmas, specificeras och å sin rätta plats i lagen införas, hvarefter det öfriga, ej nämnda, torde böra förklaras vara att till lösegendom hänföra; jag tror att ett sådant tillvägagående vore det rätta för att bringa till reda de nu allt för sväfvande begreppen; det verkar icke mycket, om derigenom ett eller annat svårbestämdt föremål kommer att hänföras till ena eller andra slaget af egendom, blott man får i lag bestämdt, *hvar* det skall hänföras.

På grund af det anförda får jag vördsamt föreslå,

att Riksdagen ville besluta en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, det Kongl. Maj:t täcktes låta utreda hvad som bör vara att till fast eller lös egendom hänföra samt för Riksdagen framlägga förslag till de tillägg i allmänna lagen, som deraf föranledas.

Om remiss till Lag-Utskottet anhålles.

Stockholm den 26 Januari 1884.

Fr. Strömfelt.